

Бібліографічні посилання

1. Самощенко Н.С., Никитинская В.О. О понятии эффективности правовых наук // Ученые записки. – Вып. 12. – М., 1969. – С. 19–24.
2. Лебедев М.П. Об эффективности воздействия социалистического права на общественные отношения // Сов. гос-во и право. – 1963. – № 1. – С. 31-35
3. Звирбуль В.К., Крючков В.В., Миньковский Г.М. Теоретические основы предупреждения преступности. – М., 1977.
4. Бандурка А.М., Друзь В.А. Психология власти: Учеб. пособ. – Харьков, 1998.
5. Михайленко О., Пасечко З. Про роль прокуратури у підвищенні ефективності координації діяльності щодо боротьби зі злочинністю // Вісник прокуратури. – 2008. – № 5 (83). – С. 37-44.
6. Корнякова Т.В. Актуальні проблеми координаційної діяльності прокуратури // Право України. – 2006. – № 9. – С. 13-16.
7. Архів Генеральної прокуратури України за 2007 р. Лист-орієнтування від 22.11.2007 р. № 04/3–416, вих. 07–282 ОКВ.
8. Литвинов О.М. Сучасні проблеми управління профілактикою злочинів в Україні: Монографія. – Херсон, 2003.
9. Мудров А., Крючкова О. Критерії оцінки діяльності працівників прокуратури // Вісник прокуратури. – 2011. – № 8. – С. 28-29.

Надійшла до редакції 01.11.2011

Л. О. Терещенко
здобувач
м. Кіровоград
УДК 351.7

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВІДНОСИН У МЕХАНІЗМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ

Досліджено інформацію як конкретний об'єкт правовідносин у механізмі інформаційного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ. Розглянуто основні аспекти розуміння правової природи та застосування інформації в механізмі інформаційного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ. Доведено важливість та необхідність інформації для здійснення ефективного управління органами внутрішніх справ та для функціонування усієї інформаційної системи.

Ключові слова: інформація, інформаційне забезпечення, механізм інформаційного забезпечення, інформаційна система, об'єкт правовідносин.

Исследуется информация как объект правоотношений в механизме информационного обеспечения деятельности органов внутренних дел. Рассматриваются основные аспекты понимания правовой природы и использования информации в механизме информационного обеспечения деятельности органов внутренних дел. Доказывается важность и необходимость информации для осуществления эффективного управления органами внутренних дел и для функционирования всей информационной системы.

Ключевые слова: *інформація, інформаційне забезпечення, механізм інформаційного забезпечення, інформаційна система, об'єкт правових відносин.*

The article is concerned with research of information as a concrete object of legal relationships in the mechanism of information support of internal affairs activities. The basic aspects of legal nature concept and application of information in the mechanism of the information support of internal affairs activities are under consideration. The information importance and its necessity for realization of effective management of the bodies of internal affairs is proved in the article, as well as the information value is determined for functioning of all informative system.

Keywords: *information, information support, mechanism of the information support, information system, object of legal relationships.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства і становлення України як суверенної держави характеризується стрімким зростанням ролі управління, ускладненням і розширенням його завдань у всіх сферах людської діяльності, які з успіхом розв'язуються на засадах нового інформаційно-методичного забезпечення.

Висококваліфіковане, раціонально збалансоване та організоване управління на базі сучасного інформаційного забезпечення у зовнішній і внутрішній політиці держави та системі державного господарювання, зокрема у правоохоронній діяльності, організації боротьби зі злочинністю та профілактиці правопорушень, виступає нині надійною запорукою успіху, законності, прогресу та правопорядку.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку України спостерігається необхідність вивчення сутності поняття «інформація» та «інформаційне забезпечення», зокрема в роботі органів внутрішніх справ, оскільки це є гарантом та одним із способів забезпечення ефективності боротьби зі злочинністю, захисту прав і свобод українського суспільства в цілому й окремих його членів.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Цю проблему досліджували такі вчені, як В.В. Лазарєв, А.П. Дудін, А.М. Васильєв, Р.О. Халфіна, Ю.К. Толстой, О.С. Іоффе, С.С. Алексєєв, А.В. Міцкевич, В.Н. Щеглов.

Метою статті є дослідження поняття «інформація», розкриття її сутності і змісту, а також визначення її місця в системі об'єктів правовідносин та встановлення особливостей інформації як об'єкта правовідносин у діяльності органів внутрішніх справ.

Виклад основного матеріалу дослідження. У теорії права поряд з іншими питаннями особливу увагу приділено розробці та визначенню поняття «об'єкт правовідносин». Разом із цим питання стосовно цього поняття на сьогодні залишається одним із спірних.

Об'єкт правовідносин, на нашу думку, – це саме та підстава, яка породжує відносини, тобто певною мірою поєднує суб'єктів права, їх права та обов'язки, оскільки практично завжди знаходиться в центрі дій

суб'єктів правовідносин. Це зумовлюється тим, що об'єкт правовідносин безпосередньо є тим головним елементом, який існує для задоволення суспільних та особистих, матеріальних та духовних потреб суб'єктів правовідносин, а також саме він є тією соціальною матерією, яка через правове регулювання вдосконалюється, маючи при цьому зворотний вплив на правове регулювання з метою його поліпшення.

Слід зазначити, що серед об'єктів правовідносин дослідники виділяють: предмети матеріального світу; послуги виробничого і невиробничого характеру; особисті немайнові блага; продукти духовної та інтелектуальної творчості тощо. До останньої групи об'єктів прийнято відносити й інформацію.

Перш ніж розглядати інформацію як об'єкт правовідносин за участю органів внутрішніх справ (далі – ОВС), слід визначитися, що взагалі являє собою поняття «інформація».

Закон України «Про інформацію» визначає її як задокументовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі [1, с. 1]

Поняття «інформація» в соціальній сфері за своїм значенням найближче підходить до понять «дані», «відомості» з усіма притаманними їм властивостями: вірогідність, повнота, первинність, вторинність, старіння тощо.

Також згідно із Законом України «Про інформацію» всі громадяни України, юридичні особи і державні органи мають право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення та зберігання відомостей, необхідних їм для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій.

Оскільки норми, присвячені регулюванню інформаційних відносин, утворюють комплексний інститут, слід наголосити, що інформація, яка становить реальну чи потенційну "особистісну" (як інформація про особу) або "комерційну" (як інформація про майнове становище особи) цінність, виступає об'єктом права, а відповідно – і об'єктом правовідносин.

Фізичні та юридичні особи, які володіють інформацією професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого характеру, одержаною за власні кошти, або яка є предметом їх професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого інтересу, як правило, є суб'єктами відповідних правовідносин і самостійно визначають режим доступу до неї, в тому числі належність її до категорії конфіденційної, та встановлюють систему її захисту.

У рамках інформаційної сфери виникає безліч різних за характером суспільних відносин, серед яких й інформаційні відносини, які складаються в процесі збору, виробництва, оформлення, надання, отримання, використання та іншого обігу і захисту інформації.

Слід наголосити, що інформаційні відносини є предметом правового регулювання галузі інформаційного права. Після врегулювання нормами права, вони набувають статусу інформаційних правовідносин, які, у свою чергу, слід визначати як упорядковані регулятивними та охоронними нормами права про інформацію суспільні відносини з

приводу об'єктів інформаційної сфери.

Суб'єкти та учасники цих відносин знаходяться у безпосередньому індивідуальному або загальному правовому зв'язку, виступаючи носіями суб'єктивних юридичних прав та обов'язків.

Щодо безпеки інформаційних правовідносин, то вона має ґрунтуватись на таких спеціальних принципах: пріоритетність прав і свобод людини й громадянина; верховенство права; своєчасність заходів захисту національних інтересів від реальних і потенційних загроз; чітке розмежування повноважень та взаємодії органів державної влади у забезпеченні безпеки інформаційних відносин; використання в інтересах України міждержавних систем та механізмів міжнародної колективної інформаційної безпеки.

Державна політика щодо безпеки інформаційних правовідносин реалізується через діяльність уповноважених державних органів влади, зокрема: Президента України, Верховної Ради України, Ради національної безпеки і оборони України, Служби безпеки України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та ОВС.

На етапі формування інформаційного суспільства інформація стає найважливішою цінністю для людей і саме тому потребує надійного захисту. В Україні є необхідність у державному контролі та захисті інформаційної сфери, йдеться саме про соціальні та правові аспекти інформаційної безпеки країни.

На нашу думку, захист інформації повинен здійснюватися передусім завдяки проведенню виваженої і збалансованої політики держави в інформаційній сфері. Тут можна виокремити три головні вектори: захист інформаційних прав і свобод людини, захист державної безпеки в інформаційній сфері та захист національного інформаційного ринку, економічних інтересів держави в інформаційній сфері, національних виробників інформаційної продукції.

Захист інформації розглядається як діяльність, спрямована на запобігання її витоку з обмеженим доступом (інформація, що складає таємницю), а також на запобігання різноманітного роду несанкціонованих і небажаних умисних впливів на інформацію та її носіїв, тобто діяльність, спрямована на захист інформації [6, с. 130].

Щодо інформації як об'єкта правовідносин, то тут слід визнати, що це зовнішній прояв внутрішньої сутності предметів, явищ об'єктивної дійсності, які за певних умов являють собою соціальну, духовну, матеріальну чи іншу цінність для людини і суспільства.

Окрім цього, інформацію можна розглядати як об'єкт правовідносин за участю ОВС. Слід зазначити, що інформація в ОВС – це відомості, які відображають стан злочинності, охорони громадського порядку та умови зовнішнього середовища, характеризують сили та засоби, а також результати діяльності ОВС тощо.

Зазначимо, що чим складніше та масштабніше завдання постає перед ОВС, тим, відповідно, і вищі критерії оцінки інформації, яка

його стосується, її аналізу та захисту.

Без належним чином налагодженої інформаційної роботи ОВС перевага завжди буде на боці злочинців, які зможуть вільно вибирати час і місце вчинення злочину та мати необмежені можливості для цього.

Інформаційно-аналітична робота – невід’ємна складова управлінської діяльності на всіх рівнях функціонування ОВС. Це стосується перш за все боротьби зі злочинністю. Не знаючи реального стану справ на місцях, не можна попередити негативні тенденції, оперативно керувати силами та засобами, вчасно надавати підпорядкованим органам та підрозділам необхідну допомогу, впливати на організацію та кінцевий результат їх роботи.

Саме інформаційна робота є самостійною функцією управління правоохоронними органами. Це сукупність суворо регламентованих операцій, що проводяться над інформацією та її носіями.

Варто конкретизувати, що саме входить до складу таких операцій. Отже, це є збір, підготовка та обробка даних. У свою чергу, збір містить у собі фіксацію і передачу даних. Підготовка поєднує приймання, редагування і формалізацію даних. Обробка складається із введення, збереження даних, а також обробки масивів інформації.

Інформаційна робота потребує її належної організації. Організація інформаційної роботи – це вплив на цю роботу з метою її оптимізації, тобто одержання найбільш ефективного результату при найменших зусиллях і витратах.

Інформаційна робота та її організація складають поняття інформаційного забезпечення. Інформаційна робота – складова частина інформаційної системи, якій притаманні такі компоненти: люди (персонал), інформація, технічні засоби, методи, процедури збору та обробки інформації.

Розглядаючи стан, проблеми та стратегію розвитку інформаційного забезпечення ОВС, слід зауважити, що основи існуючого інформаційного забезпечення ОВС України було закладено ще у 70-х роках ХХ ст.

Вирішення важливих завдань на той час досягалося завдяки загальній централізації інформаційних обліків. Принципи побудови відображали характерний для того періоду рівень розвитку технічних засобів і досягнень технології.

Інформаційне забезпечення управління ОВС України є одним із основних питань, що вирішуються на сучасному етапі розвитку правоохоронних органів України.

Постійна циркуляція різноманітної інформації між складовими частинами системи ОВС, між системою ОВС у цілому і її навколишнім середовищем є обов'язковим атрибутом управління.

Тільки завдяки інформаційним процесам система органів внутрішніх справ може ефективно впливати на зовнішнє оточення, направляти свою діяльність на успішне вирішення завдань, що стоять перед нею, здійснювати координацію між її складовими частинами [4, с. 301]

У чому ж полягає суть інформаційного забезпечення ОВС? Це своєрідна органічна єдність роботи щодо визначення змісту, обсягів,

якості інформації, необхідної для здійснення управління, а також заходів щодо раціональної організації процесів збирання, систематизації, накопичення та обробки цієї інформації шляхом застосування різноманітних методів, методик і технічних засобів.

Крім того, інформаційне забезпечення управління ОВС передбачає створення передумов для комплексного вирішення завдань, що стоять перед ними, надання суб'єктами управління ОВС науково обґрунтованої інформації для ефективного виконання управлінських функцій.

Висновки. Підсумовуючи викладене, маємо підстави в узагальненому вигляді сформулювати висновок про те, що інформація як об'єкт правовідносин за участю ОВС – це конкретні відомості, які задокументовані або публічно оголошені й безпосередньо відображають стан злочинності, охорони громадського порядку та умови зовнішнього середовища, що характеризують сили та засоби, а також результати діяльності ОВС. Вона є важливою та необхідною для здійснення ефективного управління ОВС, має велике значення для функціонування усієї інформаційної системи, оскільки наявність її дозволяє визначити перспективи змін обсягу роботи ОВС, зробити висновки про те, на яких ділянках роботи мають бути зосереджені основні зусилля ОВС, які регіони, об'єкти й галузі економіки вимагають більшого профілактичного впливу, як найбільш раціонально розподілити сили і засоби ОВС, як їх використати, які корективи потрібно вносити у форми і методи їхньої роботи.

Бібліографічні посилання

1. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 р.
2. *Бабаскін В.В., Шалгунова С.А.* Проблемні питання інформаційного забезпечення діяльності ОВС // Науковий вісник ЮА МВС. – 2005. – № 3. – С. 32-38.
3. *Бандурка О.М.* Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. – Харків, 1998.
4. Державне управління: Навч. посіб. / Мельник А.Ф., Оболенський О.Ю., Васіна А.Ю., Гордієнко Л.Ю.; За ред. А.Ф. Мельник. – К., 2003.
5. Інформаційні підсистеми ОВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.naiou.kiev.ua/biblio/books/Kriminal_inform/tema_3/htm.
6. *Ковалів М.В.* Інформаційно-аналітична робота в ОВС // Проблеми інформаційного забезпечення діяльності практичних підрозділів ОВС та впровадження інформаційних технологій в навчальний процес. – Львів, 2004. – С. 126-134.
7. *Леженіна О.І.* Аналіз та напрями розвитку інформаційного забезпечення міжнародної правоохоронної діяльності ОВС України: організаційно-правовий аспект // Право і безпека. – 2002. – № 4. – С. 106-108.
8. *Лисюченко В.П., Ольховик П.В.* Теорія управління органами внутрішніх справ: Навч. посібник. – К., 2004.
9. *Навроцька Н.Г.* Правова статистика: Навч. посібник. – К., 2007.
10. Нормативно-правове забезпечення системи інформаційного забезпечення ОВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.vuzlib.net/book_n046_page_40.html
11. *Алексеев С.С.* Об объекте права и правоотношения // Вопросы общей теории советского права. – М., 1960.
12. *Дудин А.П.* Объект правоотношения (вопросы теории) – Самара, 1979.
13. *Фролова О.Г.* Про сучасне інформаційно-методичне забезпечення управління в ОВС // Держава і право. – 2001. – Вип. 13. – С. 171-176.

Надійшла до редакції 30.11.20012